

LMD, ADHD, ADD,
ODD

Vztahy mezi pojmy

- LMD – termín používaný od 60. let
- ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder – projevy navenek připomíná hyperaktivní formu LMD
- ADD – Attention Deficit Disorder – projevy navenek připomínající hypoaktivní formu LMD
- Dále brain injured, cripple brained, lehké dětské encefalopatie (O. Kučera, 1961)
- Uvažuje se o názvu Behavioural Inhibition Disorder (BID) – obtíže v usměrňování chování, protože se jedná o deficit v sebekontrolě.

Vztahy mezi pojmy

- ADD, ADHD – popisná terminologie
- LMD popisuje především příčinu

Výskyt hyperkinetické poruchy:

- 3%-5-6% populace
- Poměr mezi chlapci a dívkami je 3:1

Etiologie

- Genetické vlivy (až polovina případů)
- Opožděné neurologické zrání
- Prenatální, perinatální, postnatální poškození
- Zvýšený spad těžkých kovů, vliv radioaktivity
- Otrava olovem, vliv některých léků
- Vliv prostředí (interakce mezi dítětem a rodiči)

Definice

- **AD/HD (LMD)** je vývojová porucha charakteristická věku dítěte nepřiměřeným stupněm pozornosti, hyperaktivity a impulsivity. Potíže jsou chronické a nelze je vysvětlit na základě neurologických, senzorických, nebo motorických postižení, mentální retardace nebo závažných emočních problémů. Deficity jsou evidentní již v časném dětství. Ačkoli se mohou zmírňovat s dozráváním CNS, přetrvávají do dospělosti. Obtíže jsou často spojené s neschopností dodržovat pravidla chování a provádět opakovaně po delší dobu pracovní výkony. Tyto evidentně biologické deficity ovlivňují interakci dítěte s rodinou. (Barkley, 1990)

Krátce z historie

- -1890 v Anglii referoval o symptomech poruch pozornosti William James ve svém díle Principles of Psychology
- -jako první používal u dětí diagnózy „**lehké poškození CNS**“ MUDr. Karel Macek od roku 1949
- -už tehdy uvádí, že jde o poruchu lehkou, protože zjišťované jednotlivé odchylky jsou samy o sobě **nevýrazné, drobné, „minimální“**, závažné jsou až ve svém **souhrnu**

Krátce z historie

- děti měly obtíže (dnes dysfunkce) v rodině, ve škole i v dětském kolektivu, které nebylo možno vysvětlit nepříznivými vlivy prostředí
- -1962 **monografie Otakara Kučery**
Psychopatologické projevy při **lehkých dětských encefalopatiích** shrnula desetileté poznatky ze světové literatury – výsledky jiných badatelů se shodovaly s našimi.

Tuto objevitelskou **fázi lze charakterizovat jednotlivými znaky:**

- Vychází se z klinického obrazu poruchy, v němž neurologický název hraje rozhodující úlohu, nález psychologický a sociální jej doplňují
- Etiologie se hledá v drobném poškození, či poranění mozkové tkáně z období prenatálního, perinatálního, vzácněji i postnatálního

Podmínky diagnostiky

- symptomy se objevily před sedmým rokem věku dítěte
- přetrvávají nejméně šest měsíců
- jsou takového stupně, že se jeví jako vývojová úchylka

Již **v kojeneckém věku** se může hyperkinetická porucha projevit jako porucha základních biorytmů (především poruchou spánku, stravovacími obtížemi).

1. Poruchy kognitivních funkcí

- **Porucha pozornosti** v aspektu zrakovém i sluchovém, spojena často s mot. neklidem
- **Neschopnost selekce podnětů**, které na dítě současně působí, dítě nevybírá pro danou situaci podstatné informace
- **Porucha analýzy a syntézy informací**
- **Porucha exekutivních funkcí** – dítě není schopno vnímat časový sled (neumí strukturovat a organizovat práci, kterou často nedokončí, není schopno analyzovat své chování)

-
- **Porucha motivace, úsilí a vytrvalosti,**
dítě těžce prožívá jakoukoli frustraci,
oddálení činnosti, sebeovládání
  - **Snížená schopnost prostorové
představivosti**
  - **Porucha slovní a pracovní paměti**

2. Poruchy motoricko-percepční

- **Hyperaktivita s neschopností relaxace**, motorický výkon je zbrklý, nekoordinovaný, nepřesný
- **Drobné neurologické odchylky**, koordinace pohybů, poruchy symetrie, obtížná pravolevá orientace
- **Motorická neobratnost**
- **Porucha vizuomotorické koordinace**

-
- **3. Porucha emocí a afektů ve smyslu lability**
  - **4. Impulsivita – chaotické a nepředvídatelné chování, nepoučí se z chyb, provádí rychlé závěry**

5. Sociální maladaptace

- Neadekvátní kontrola, familiární chování, neschopnost se přizpůsobit vrstevníkům, respektovat pravidla, akceptovat sociální prostředí s jeho očekávanými nároky na chování
- Extremní výkyvy v emocionálních projevech, touha po sociální akceptaci, kterou si neumí udržet, nedostatek altruismu a empatie.

Symptomy hyperaktivity a nedostatečné pozornosti

- Dítě se neklidně vrtí, hraje si s rukama, pohybuje nohama (u starších dětí může jít o subjektivní pocit, nutkání)
- Není schopno v klidu sedět, i když se to od něho vyžaduje (ve škole, u jídla, v autě, při sledování televize, při vypracovávání dom. úkolů, při klidné hře, v restauraci, v čekárně...)
- Lehce jej vyruší vnější podněty – ve škole, při DÚ, při denních povinnostech, sledování televize, když si hraje samo nebo ve skupině, při organizované skupinové aktivitě, při večerní toaletě a ukládání k spánku

Symptomy hyperaktivity a nedostatečné pozornosti

- Působí mu obtíže čekat, až na něho přijde řada ve hře nebo ve společenské situaci (basketball, fotbal, vybíjená, deskové hry, hry o přestávkách ve škole)
- Často odpovídá na otázku dříve, než je dokončena (ve škole, doma, u sousedů)
- Obtížně plní instrukce, nebo výzvy druhých (nejde však o vzdor, nebo o nedostatek porozumění instrukcím)

Symptomy hyperaktivity a nedostatečné pozornosti

- Má obtíže s udržením pozornosti při úkolech nebo při herních činnostech
- Často přebíhá o jedné nedokončené činnosti ke druhé
- Obtížně se věnuje klidným činnostem
- Je často příliš upovídané (vůči rodičům, vůči ostatním dospělým, vůči vrstevníkům, sourozencům, doma, ve škole)
- Skáče do řeči, nebo se prosazuje na úkor druhého, ruší ostatní děti při hře, vyrušuje sourozence, učitele, rodiče

Symptomy hyperaktivity a nedostatečné pozornosti

- Zdá se, že neposlouchá, co se mu říká
- Ztrácí věci, které jsou nezbytné k plnění úkolu nebo jiné činnosti (tužky, knihy, oblečení, míč, hračky)
- Zaměstnává se nebezpečnými aktivitami, aniž by si uvědomilo možné důsledky (ne proto, že by vyhledávalo dobrodružství. Vběhne do silnice, aniž by se rozhlédlo, jezdí divoce na kole, šplhá vysoko po předmětech, stále běhá, šplhá, vyskakuje a hází věcmi.) Důsledkem jsou časté návštěvy lékaře, pohotovosti pro nějaký úraz.

Symptomy hyperaktivity a nedostatečné pozornosti

- Je nepořádné, chaotické – nepořádek v pokoji, doma, v lavici ve škole, pracuje chaoticky, nemůže najít své věci
- Je apatické, nemotivované, neúčastní se činností, které nemá rádo, nebo které vyžadují úsilí
- Je nepřiměřeně hlučné
- Objevují se denní snění, zahledění se do prázdna

ODD

- Forma dětské tyranie (Barcai, Rosenthal, 1974)
- Dítě vzteklé, útočné, vyhrožující, nepříjemné vůči svému okolí (Bernal, 1968)
- Opakovaný způsob negativistického, vzdorovitého, neposlušného a nepřátelského chování vůči autoritám, které trvá minimálně 6 měsíců
- Nejedná se o vývojově podmíněné období vzdoru
- Opoziční chování je méně závažný problém než PCH, avšak bez včasné intervence může v PCH přerůst

Diagnostika (APA, 1994)

- Přítomnost alespoň čtyř z těchto projevů s častějším výskytem než je běžné u vrstevníků, výrazný odraz v sociálních vztazích doma, ve škole
- Neovládá se
- Hádá se s dospělými
- Aktivně vzdoruje a odmítá řídit se přáními či pravidly dospělých
- Svévolně provádí věci, které ostatní obtěžují
- Obviňuje druhé z vlastních chyb a špatného chování
- Je vznětlivý, snadno se nechá vyvést z rovnováhy
- Bývá zlostný, podrážděný, škodolibý, mstivý

Etiologie

- Korelace **dědičnosti** (nepřizpůsobivost, labilita, vznětlivost, negativní emoce, agresivita) a vlivu vnějšího prostředí (nevhodné vzorce chování, hádky, stres v rodině, nezaměstnanost, patologické činnosti)
- Narušená interakce R-D (ponižování, rozkazy, kritika, nadměrné trestání, podrážděnost, nervozita)

Etiologie

- Osobnost matky (autoritářská, agresivní, depresivní)
- Osobnost otce (pasivní chladný, nekomunikující)
- Boj za vlastní autonomii
- Výchovně nezvládnuté období vývojového vzdoru

Principy interakce

- Důslednost, autoritativnost ve verbálních i neverbálních signálech
- Nereagovat emocionálně
- Nevšímat si problémového chování – neustálá pozornost a zasahování ze strany rodičů nežádoucí chování posiluje)
- Naučit se rozpoznat situaci kdy reagovat a kdy ne
- Dešifrovat varovné signály, spouštěče
- Omezit možnost dítěte smlouvat
- Zajistit uposlechnutí pokynu, trvat na něm
- Odměna a sankce musí mít jasná pravidla

Projevy

- Vzdor a neposlušnost vůči autoritám, provokování dospělých
- Odmítání dodržování běžných pravidel a konvencí
- Vzurnost a umíněnost
- Agresivní a destruktivní záchvaty vzteku
- Častý špatný prospěch ve škole
- Malá frustrační tolerance
- Narušení v oblasti sociálních vztahů, oslabené sociální dovednosti
- Negativismus vůči sobě a okolí

Vzorec interakce R-D (Elliot, 2002)

- R – vydá příkaz
- D- vnímá příkaz jako nežádoucí, negativní a reaguje neuposlechnutím
- R – a) vezme příkaz zpět → posílí neposlušnost dítěte
b) argumentuje, přesvědčuje dítě, aby uposlechlo → posílí neg. Chování

Rodič dítě zpravidla nepřesvědčí a reaguje křikem, hrozbou, trestem

- D - a) uposlechne → posílí se agresivní chování rodiče jako jediná cesta
b) Zloba a trest přestanou účinkovat → dítě vzdoruje, vnímá svou moc

Intervence

- **Behaviorální přístup** – skupinový či individuální trénink rodičů, individuální trénink dítěte, rodinná terapie

Skupinový trénink rodičů

- Co je normální chování a co je chování problematické
- Hodnocení a záznam chování (kdy a jak často se vyskytuje, zaznamenávat do tabulky: příčiny, chování, následek)
- Vztah mezi chováním a následky (sledování reakcí v různých modelových situacích)
- Zvýšení výskytu žádoucího chování – posilovat
- Snižování výskytu nežádoucího chování – trest, nereagovat emotivně, využívat prosociální tresty – výpomoc

Skupinový trénink rodičů

- Účinná komunikace – formulace příkazů, modulace hlasu
- Rodinné faktory – jednotliví členové rodiny
- Zavedení léčebné intervence (plán komplexní systematické péče: cíle a pravidla, monitoring pokroku)